

ORIXE E PROCEDEMENTOS PARA A CREACIÓN DAS ESCOLAS DE BALONCESTO DA FUNDACIÓN REAL MADRID

**Ana Concepción Jiménez Sánchez
Gema Ortega Vila**

1. Introducción

Na maioría dos clubs de Baloncesto, así como nunha infinidade de centros escolares, organízanse diferentes escolas deste deporte co fin de acoller a todos os mozos e mozas que queiran aprender, mellorar e gozar do Baloncesto. Estas escolas terán unhas características ou outras, en función dos obxectivos que se expoñan os centros onde se desenvolven. Nalgúns casos, teñen un fin moi marcado para reunir posibles xogadores ou xogadoras con talento que terán seguramente unha proxección de éxito nun futuro. Noutros casos, os obxectivos son estritamente lúdicos; poida que tamén sexan educativos e, loxicamente, hai escolas de Baloncesto que agrupan estas orientacións sen que sexan excluíntes unas doutras (Carrillo, Rodríguez, López e Lozano, 2002). A filosofía e os obxectivos de cada escola serán os que determinen os procedementos levados a cabo no traballo cos mozos e mozas. Algúns dos elementos que definirán estas escolas están relacionados coas características, número e idade dos xogadores e xogadoras; a determinación de diferentes etapas de ensino e aprendizaxe; a calidade do profesorado ou grupo de adestradores e adestradoras; os obxectivos e contidos específicos do Baloncesto a ensinar en cada etapa; a metodoloxía de ensino utilizado, e o tratamento que se outorga á competición (Jiménez, López e Augado, 2003).

No presente documento vanse a expor diversos factores que se tiveron en conta para crear unha escola de Baloncesto accesible a calquera mozo ou moza que lle gustase devandito deporte e quixese practicalo. En concreto, estamos referíndonos á Escola de Baloncesto da Fundación Real Madrid que se iniciou no curso 2001/2002 e, na actualidade, segue realizando a súa actividade de forma satisfactoria.

2. O punto de partida dunha Escola de Baloncesto con fins educativos

A Fundación Real Madrid tivo a iniciativa de crear unhas Escolas de Baloncesto, cuxos fins foron o propagar a práctica deste deporte como un medio para a educación e o goce dos nenos e nenas da Comunidade de Madrid. Que o deporte fose un elemento para a educación e o desenvolvemento integral dos mozos que o practican, así como un factor de integración social para grupos que padecen marxinación, tales como os discapacitados, os inmigrantes, os reclusos ou os mozos en situacións de risco (López, Jiménez e Augado, 2002).

A súa proposta estaba baseada en desenvolver un Baloncesto formativo e recreativo, afastado de formulacións selectivas e competitivas, onde tivesen cabida todos os nenos e nenas que quixesen inscribirse.

2.- Estrutura da Escola de Baloncesto da Fundación Real Madrid

Para desenvolver os fins propostos, a Fundación contou coa colaboración dun antigo xogador de Baloncesto do Real Madrid, así como da Selección Nacional, Rafael Rullán co cargo de director xeral. Posteriormente, dito director contactou cunha profesora universitaria, ex xogadora de Baloncesto e especialista en Iniciación Deportiva, que asumiu a responsabilidade de directora técnica. Inmediatamente solicitou a axuda dunha coordinadora técnica, profesora de Baloncesto na facultade de Ciencias da Actividade Física e do Deporte INEF e adestradora de Baloncesto para que asumise a función de coordinadora técnica. Tamén se contou cunha licenciada en Ciencias da Actividade Física e do Deporte, que exercería labores técnicos e administrativas. A idea foi crear unha estrutura de traballo que contase cun grupo de profesionais cunhas funcións concretas, perfectamente determinadas, coa intención de non solapar responsabilidades. Os principais labores da dirección e coordinación técnica foron os seguintes:

1. Promover a captación das inscricións das distintas Escolas.
2. Solicitar e controlar o material necesario para cada instalación.
3. Seleccionar o profesorado axeitado para as escolas.

4. Manter unha comunicación aberta coas familias, o persoal da instalación deportiva e o profesorado.
5. Reunirse periodicamente co profesorado.
6. Velar polo bo desenvolvemento do ensino e aprendizaxe nas Escolas.
7. Levar o control sobre as diversas actividades da Fundación.
8. Organización da competición.
9. Avaliación do curso.
10. Elaboración dunha memoria de actividades.

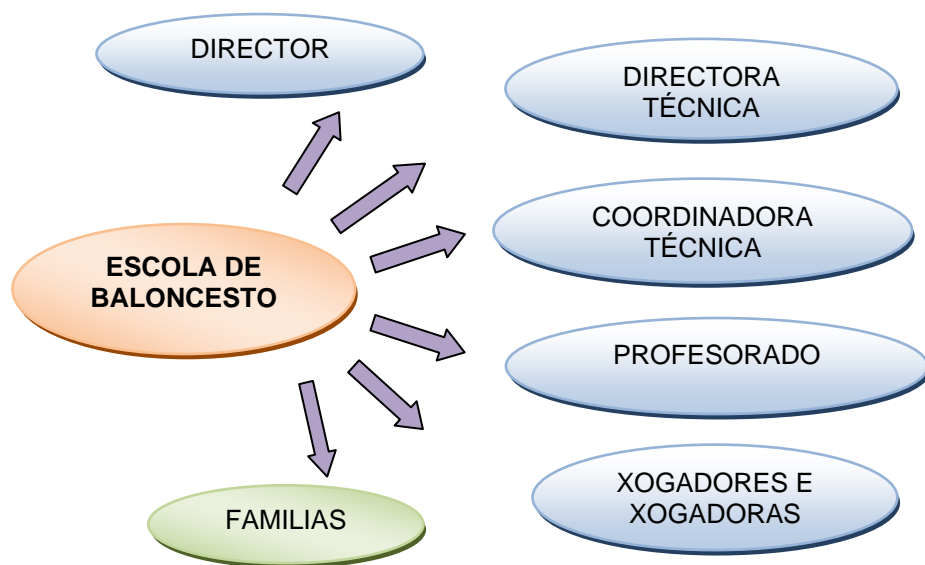

Figura 1. Organigrama na creación da Escola de Baloncesto da Fundación Real Madrid.

A institución contaba cunha oficina dotada de recursos humanos e informáticos que facilitaron, en gran medida, os labores necesarios para o bo desenvolvemento das Escolas.

3. Obxectivos

Dada a intencionalidade principal da Escola, expuxémonos uns obxectivos xerais que garantisen unha adquisición de coñecementos e valores relacionados directamente co Baloncesto, así como a formación integral dos mozos e mozas practicantes. Os obxectivos expostos foron os seguintes:

- Favorecer a aprendizaxe do Baloncesto como contribución ao desenvolvemento de capacidades dos que queiran practicalo.
- Fomentar capacidades de tipo cognitivo - motriz, de equilibrio persoal, de relación interpersoal e de actuación e inserción social, co fin de contribuír, non só á mellora da motricidade, senón ao desenvolvemento integral da persoa.
- Mellorar estas capacidades desde a reflexión e a práctica, posibilitando un desenvolvemento persoal e social que mellore a súa calidade de vida.
- Instaurar a práctica do Baloncesto cun sentido prioritariamente lúdico, recreativo e formativo.

A idea foi dar unha oferta que nun principio, sobre todo nas etapas máis iniciais, iría moi parella ao desenvolvemento de capacidades motrices, da Educación Física nos colexios, cunhas notables diferenzas baseadas na voluntariedade da actividade e a motivación intrínseca dos participantes.

4. O contexto das Escolas de Baloncesto nos inicios

Unha vez establecido o grupo de traballo para desenvolver as Escolas de Baloncesto, e coñecidos os obxectivos e os medios, pasamos a describir algúns elementos que configuraron o contexto da Escola.

4.1. Información da Escola a posibles participantes

- Realizouse a través dos medios dispoñibles na Fundación (prensa, medios audiovisuais internos, publicidade en polideportivos e centros escolares).
- Realizáronse varias campañas de “portas abertas” en diferentes polideportivos realizando diferentes actividades e xogos de Baloncesto coa colaboración de adestradores e adestradoras así como a presenza de ex xogadores de Baloncesto do Real Madrid, co fin de divulgar as actividades da Escola e conseguir a inscrición de máis participantes.
- Nalgúns casos, ao principio, houbo certa confusión entre os intereses dos mozos ou mozas, e ata pais e nais, e os fins da Escola de Baloncesto, pois estaban convencidos de que a nosa Escola estaba integrada na “canteira” do Club e que o obxectivo prioritario era chegar á alta competición co equipo da ACB.

4.2. Instalacións deportivas e material

- A Fundación non tiña instalacións propias. Nos inicios, a Escola de Baloncesto presentouse en diferentes concellos, centros deportivos e escolares co fin de crear convenios de acordo e poder desenvolver a actividade de Baloncesto. En moitos casos, os centros escolares xa tiñan a súa propia estrutura de actividades extraescolares deportivas. Os clubs, aínda que fosen modestos, varios deles manifestaron ter escolas de base, con maior ou menor concienciación en canto a obxectivos educativos na iniciación en Baloncesto, e non se atoparon interesados. Realizáronse convenios con algúns municipios e o Instituto Municipal de Deportes de Madrid para poder utilizar algúns polideportivos. Tamén se realizou convenio con dous colexios privados da Comunidade.
- As canastras, no caso que fose necesario, balóns, equipamento deportivo e outros materiais foron adquiridos pola Fundación.

4.3. Inscripción á Escola de Baloncesto

- Para que un mozo ou moza formase parte da Escola de Baloncesto, as familias tiñan que pagar unha cota en concepto de matrícula, e outra por cada un dos meses do curso escolar. Pretendeuse, no posible, que o aspecto económico das familias non fose óbice para inscribir a un mozo ou moza. Contouse cun número limitado de bolsas para os nenos e nenas daquelas familias que tiñan certas dificultades. Doutra banda, en función do contorno social onde estaba situada a Escola de Baloncesto, a cantidade a pagar foi menor que noutras zonas da Comunidade. Deste xeito, a Fundación Real Madrid intentou axustar a inscrición á Escola de Baloncesto ao nivel adquisitivo das familias.
- Todos os mozos e mozas tiveron acceso a un equipamento deportivo, un seguro de accidentes e un recoñecemento médico de balde.
- O primeiro ano de actividade contouse con cinco escolas, situadas en Madrid e algúns municipios da Comunidade. Aproximadamente uns 250 participantes.

4.4. A idade dos mozos e mozas.

- A Fundación fixou unha franxa de idade comprendida entre os cinco e dezaseis anos. Neste caso, o equipo técnico non puido decidir sobre estes grupos de idade. Considerabamos que os nenos e nenas de cinco a oito

anos non deberían realizar unha actividade específica de Baloncesto, senón de Educación Física. Dado que non puidemos decidir neste aspecto, tivemos moi en conta como traballar cos nenos e nenas de devanditas idades.

4.5. Composición dos grupos

- As clases, ou sesións de adestramento, realizáronse con carácter mixto. A actividade iniciouse axuntando mozos e mozas tanto nos grupos de menor idade como nos maiores. Cada grupo realizaba dúas sesións á semana dunha hora de duración.
- Co número de cada grupo, dependendo das súas características, fixamos un límite non superior a 18 mozos ou mozas e, se é posible, non inferior a 10. Coñecemos que hai grupos que poden, ou deben, ter un número determinado para mellorar a progresión no proceso de ensino - aprendizaxe, e así o tivemos en conta.
- Procuramos favorecer a maior comunicación entre o profesorado e a súa relación co grupo e a dirección técnica para intentar liquidar calquera problema que acontecese no día a día.

4.6. A competición

A intención do equipo técnico con respecto á competición, é que esta tería que ser un vehículo para mellorar os obxectivos xerais e específicos propostos na Escola de Baloncesto, procurando ofrecer:

- Máxima participación dos xogadores e xogadoras.
- Fomento da cooperación.
- Respecto ao equipo contrario e ás regras establecidas.
- O resultado non é o único factor importante.
- Sentido da responsabilidade.

Expúxose un sistema de competición interna con carácter voluntario e mixta. Nos inicios todas as categorías xogaron 3x3 no medio campo. Os xogadores e xogadoras asumían a responsabilidade de cumprir as normas, posto que, intencionadamente, non había árbitro. Só un adestrador ou adestradora “observadora do xogo” podía intervir se fose necesario. Garantíase un tempo de participación no xogo equitativo. Os equipos cando gañaban anotaban nun gran taboleiro que gañaran e asignábanse un balón simbólico.

4.7. Outras actividades

- Á marxe do proceso de ensino - aprendizaxe que se pretendía desenvolver, expuxéronse unhas actividades (polo menos unha ao trimestre) orientadas cara aos pais e nais, coa intención de ter un vínculo coas familias ao redor de determinados temas que podían ser de interese, tales como o papel dos pais e nais co mozo ou moza que realiza unha práctica deportiva; hábitos alimenticios e de hixiene dos mozos deportistas; aspectos a ter en conta para a prevención de lesións, recursos psicolóxicos relacionados coa actividade deportiva, etc.
- Ao alumnado déuselle participación en actividades concretas da Fundación. (Concurso de debuxos do Nadal. Concurso de debuxos deportivos. Actividades lúdicas nas vacacións do Nadal. Participación no trofeo de valores humanos. Competición entre as diversas escolas. Participación na Maratón pola integración social. Festa final de curso).

5.- Os adestradores e adestradoras

5.1. Perfil solicitado

Eramos moi conscientes da gran importancia que ten o profesorado (adestradoras e adestradores) na formación integral dos mozos e mozas participantes na nosa Escola de Baloncesto. Estes son os transmisores non só dos coñecementos específicos de Baloncesto, senón dunha serie de actitudes e valores positivos que consideramos que teñen que achegar a todos os deportistas, en cada unha das sesións de traballo durante o curso (Giménez, 2003; Ortega, 2007).

En primeiro lugar, valoramos os coñecementos adquiridos dos futuros profesores e profesoras, atendendo á súa formación nas facultades de Formación de Profesorado e/ou facultades de Ciencias da Actividade Física e o Deporte. Doutra banda, valoramos que realizasen polo menos o curso de primeiro nivel en Baloncesto.

Tras esta primeira premisa, tivemos en conta o grao de motivación polo ensino que manifestaba o futuro profesor ou profesora, así como a predisposición a asumir as responsabilidades que consideramos necesarias para cumprir cos obxectivos previstos na Escola de Baloncesto. Deberían estar dispostos a:

- Orientar a práctica do Baloncesto cunha intencionalidade lúdica, recreativa e formativa, coñecendo que é un medio para contribuír á formación dos mozos e mozas.

- Fomentar a mellora persoal dos mozos e mozas, respectando as súas capacidades e limitacións.
- Coñecer o Baloncesto e a forma de ensinalo, respectando e potenciando as características individuais dos xogadores e xogadoras.
- Realizar programacións didácticas dos grupos asignados.
- Mellorar as relacións entre os mozos e mozas fomentando a cooperación, a participación, o respecto e o afán de superación.
- Intentar que os mozos e mozas coñezan, comprendan e resolvan motrizmente os problemas expostos durante as clases, sen esquecer os distintos ritmos na aprendizaxe dos xogadores e xogadoras.
- Confeccionar e aplicar actividades que consoliden as aprendizaxes anteriores e que á súa vez proporcionen novas aprendizaxes.
- Propor tarefas que favorezan a capacidade de reflexión. Que inviten a percibir, decidir e executar en contextos semellantes ás situacións que atoparán no xogo.

5.2. Funcións a desenvolver

Desde a dirección e coordinación técnica procuramos facilitar a comunicación e elaborar un traballo en equipo co profesorado, coa intención de colaborar na súa actividade docente e no seu proceso de formación continua. Por este motivo, realizamos as seguintes accións:

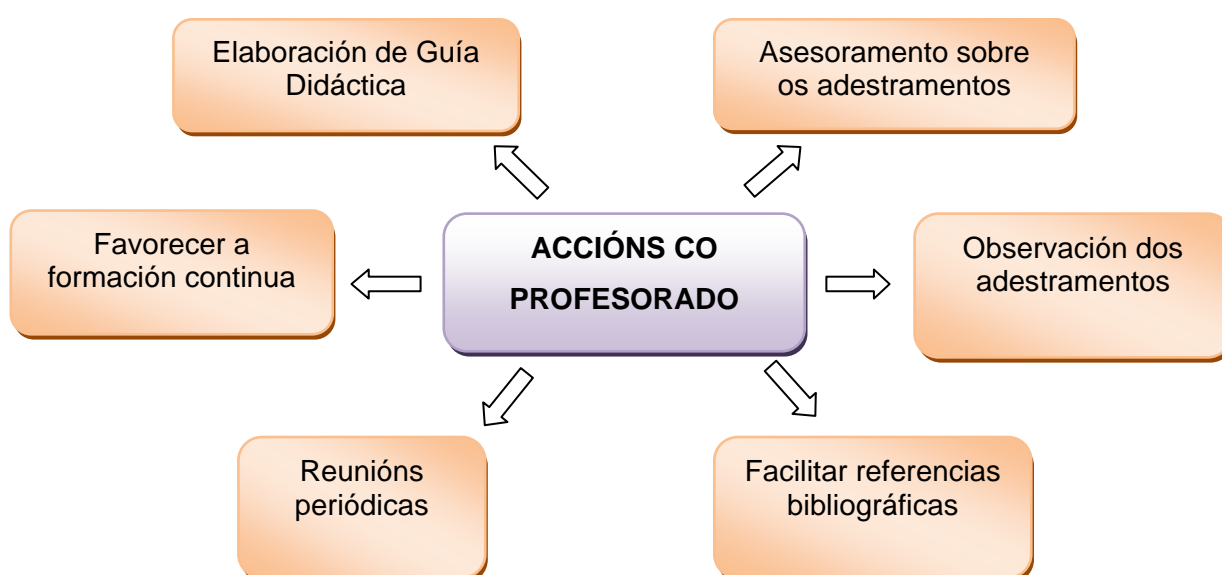

Figura 2. Accións da dirección e coordinación Técnica da Escola de Baloncesto da fundación Real Madrid.

6.- O ensino do Baloncesto na Escola da Fundación Real Madrid

A metodoloxía de ensino baseouse nos principios do constructivismo. Un dos puntos de partida era favorecer que os nenos e as nenas que practicaban este deporte construísen as súas aprendizaxes en situacións contextualizadas, comprendesen cal era o seu sentido e finalidade e fosen capaces de darlle un valor funcional, establecendo relacións entre o que xa sabían e o novo que lles expuña o profesor ou a profesora (Coll et ao., 1993; Alexander e Penney, 2005; Gréhaigne, Wallian, e Godbout, 2005).

A importancia de partir do que o neno ou a nena sabe, como base para establecer as relacións entre o coñecido e o descoñecido, e a necesidade dunha participación activa destes para posibilitar a construción das súas propias aprendizaxes de forma significativa e funcional, resumían a formulación dunha concepción constructivista do ensino e a aprendizaxe do baloncesto.

Había que ter en conta os coñecementos dos que partía o mozo ou moza, e intentar adaptar, no posible, o proceso de ensino - aprendizaxe.

Partiuse dunha formulación global do Baloncesto, intentando comprender o xogo en función das dúas fases, ataque e defensa, e dos principios tácticos básicos relacionados con cada unha delas (Bayer, 1986):

En ataque	En defensa
<ul style="list-style-type: none">• Conseguir a canastra	<ul style="list-style-type: none">• Recuperar o balón
<ul style="list-style-type: none">• Progresar cara o aro	<ul style="list-style-type: none">• Impedir a progresión ao aro.
<ul style="list-style-type: none">• Manter a posesión do balón	<ul style="list-style-type: none">• Impedir o lanzamento a canastra

Cadro 1. Principios tácticos básicos de ataque e defensa baseados en Bayer (1986).

- Outorgar unha importancia vital á necesidade de crear deportistas creativos, reflexivos e autónomos. Capaces de comprender por que, para que e como aprenden. A partir dos principios tácticos xurdirá a necesidade da aprendizaxe da técnica. (Cárdenas, 2001; Cárdenas e Pintor, 2001; Castejón e López, 2003; Castejón, Giménez, Jiménez e López, 2003; Tavares, 2002).
- As regras non teñen porqué ser fixas. O profesorado debería introducilas e modificalas segundo crese conveniente en función, das necesidades do proceso de ensino - aprendizaxe.

- A información que se ofrece ao alumnado debe fomentar a capacidade de reflexión e que eles poidan atopar, en moitos casos, a solución máis idónea.
- Utilizar o xogo naquelas situacións en que sexa posible, posto que é un vehículo de conexión entre os mozos e mozas e o profesorado, no que teñen que resolver as situacións que se lles vaia expondo dun modo entretido e estimulante.

7. Guía didáctica: soporte docente

A consecución dos obxectivos que pretendía a Escola de Baloncesto da Fundación Real Madrid e a metodoloxía que se utilizou para o desenvolvemento do proceso de ensino e aprendizaxe deste deporte, na liña das últimas tendencias presentadas no punto anterior, precisaba formar e asesorar ao profesorado que ía desenvolver a súa actividade docente.

A Coordinación Técnica valorou como positiva a idea de elaborar unha Guía didáctica co fin de marcar unha liña de traballo na que, respectando o desenvolvemento das capacidades en función da idade e características dos xogadores e xogadoras, perseguíse un ensino e aprendizaxe dos contidos específicos do Baloncesto, tratando obxectivos e contidos técnicos, tácticos, normativos, afectivos e biolóxicos, necesarios para a súa práctica.

O primeiro capítulo da Guía Didáctica recolle a filosofía e os obxectivos das Escolas de Baloncesto.

O segundo capítulo describe unhas pautas metodolóxicas para que o profesorado oriente o seu ensino atendendo a devanditas pautas.

A Guía Didáctica expón a secuencia do proceso de ensino e aprendizaxe do Baloncesto para facilitar a idea do como desenvolvemos devandito proceso. A continuación amosamos as fases nas que se apoia esta metodoloxía:

- Primeira fase: Preséntase por parte do profesorado unha situación contextualizada, na que se van a producir unha serie de problemas motores relacionados coa consecución do obxectivo, e que os xogadores e as xogadoras teñen que intentar liquidar.
- Segunda fase: Os xogadores, mediante a práctica, intentan resolver a situación, explorando e experimentando posibles solucións ao problema. Nesta fase cada mozo ou moza ten que valorar a súa resolución atendendo non só ao que percibe que hai

que facer, senón ás posibilidades que ten e, en función diso, tomará unha decisión que executará.

- Terceira fase: Posterior a un tempo de práctica que o profesor crea apropiado, analízanse en grupo a solución ou solucións que cada neno ou nena atopou como a/s máis efectiva/s para conseguir o obxectivo, co fin de decidir colectivamente as máis axeitadas. Tamén é importante, como na fase anterior, transmitir a idea que cada persoa ten que valorar, dentro das solucións que se propón no grupo e que son válidas, as que están en condicións de poder utilizar, dependendo das posibilidades coas que conta nese momento.

- Nun principio, estas solucións adoitan ser referidas á toma de decisión, é dicir, tácticas sinxelas, para ir progresando, segundo nos adentramos no deporte, cara a situacións nas que teñen que valorar aspectos como que técnica é a máis adecuada para resolver unha situación concreta, ou ata algúns detalles do uso do regulamento no xogo, entre moitos outros.

- Cuarta fase: Nesta fase inténtase aplicar o que se acaba de decidir na reflexión conxunta como a solución máis axeitada para resolver a situación.

- Quinta fase : Finalmente, tanto na terceira como na cuarta fase, algúns nenos e nenas empezan a apreciar a aprendizaxe da técnica, ao enfrontarse a situacións nas que a decisión que toman para resolver o problema é adecuada, pero ao ir realizala non teñen éxito porque a execución non é correcta; ou ben, porque son conscientes de que as súas tomas de decisións veñen diminuídas por un problema técnico (non saber botar correctamente coa man máis afastada do defensor cando esta non é a dominante, non controlar a dirección dun pase de béisbol, non saber parar en dous tempos para realizar un tiro...). É neste intre cando a aprendizaxe da técnica faise significativo, xa que se lle atopa un significado dentro do propio contexto do xogo que fundamenta e dá sentido á súa aprendizaxe.

- Sexta fase: A continuación volveríase a expor outro problema motor máis complexo que o anterior e iniciaríase outra vez o proceso, tendo en conta que os coñecementos previos xa non son os mesmos e que debemos potenciar aprendizaxes funcionais que permitan a transferencia do xa aprendido.

- Consideramos necesario que os xogadores e as xogadoras camiñen desde o porqué, ao que facer e cando facelo, descubrindo os principios tácticos do xogo para, posteriormente, ir introducindo o como facer un xesto técnico que lle permitirá resolver as situacións de xogo con máis efectividade, como xa comentamos anteriormente.
- Posteriormente, traballar a idea relacionada coa necesidade dunhas accións de táctica individual ao servizo dos intereses do equipo, é dicir, que a realización

desas accións persigan a consecución dos obxectivos colectivos, atendendo a se o seu equipo ten a posesión do balón ou non e de se está só ou con compañeiros para resolver a xogada.

- No traballo da técnica non só importa unha boa execución senón que o xogador sexa capaz de utilizar eses xestos técnicos en situación real de xogo. Neste caso, non só decide que elemento técnico debe empregar, senón en que intre e de que xeito, decisións que asocian aínda máis a táctica coa técnica.
- Finalmente, os aspectos regulamentarios iranse incluíndo atendendo ás necesidades do xogo, relacionándose coa aprendizaxe da táctica e a técnica do Baloncesto, e sen esquecer que o regulamento vainos a marcar as accións que podemos ou non levar a cabo no xogo. Un exemplo desta relación sería “a decisión de botar para avanzar a canastra”, co bote e coa regra dos dobres.
- O profesor é un guía, necesario na construción da idea que do Baloncesto teñen os nenos e as nenas, xa que orienta e axuda a enlazar os coñecementos que o neno e a nena vai construíndo e ampliando as posibilidades de resolver situacións cada vez máis complexas que se presentan no propio xogo.

O terceiro capítulo da Guía didáctica recolle as Etapas, co obxectivo de acoutar os aspectos importantes de cada idade, expondo as seguintes categorías: Baby Basket (5-6 anos), Baby Basket (7-8 anos), Benxamín (9-10 anos), Alevín (11-12 anos), Infantil (13-14 anos) e Cadete (15-16 anos). En cada unha, propóñense apartados relacionados coas características dos nenos e as nenas, e en función destas, unhas directrices recomendadas para traballar, uns obxectivos e contidos específicos de cada etapa e algunhas propostas de actividades. Presentamos a continuación, as directrices do traballo que pensamos que debían facerse en cada unha delas. Nunhas, o Baloncesto é un medio; noutras a iniciación, ou o perfeccionamento do Baloncesto como un fin en si mesmo.

<p align="center">BABY BASKET (5-6AÑOS) FORMACIÓN MOTRIZ GENERAL</p> <p>Baloncesto como un medio para desenvolver as habilidades perceptivas.</p> <p>Desenvolvemento das habilidades perceptivas empregando tarefas motrices habituais.</p> <p>Orientar as sesións cara a imaxe e percepción corporal, a percepción temporal e espacial.</p>	<p align="center">BABY BASKET (7-8ANOS) CARA ÁS HABILIDADES BÁSICAS</p> <p>Baloncesto como un medio para desenvolver as habilidades básicas e coordinativas.</p> <p>Etapa básica cuxo obxectivo debe ser a formación dunha base motriz imprescindible para o desenvolvemento da motricidade en períodos posteriores.</p> <p>Orientar as sesións cara ao desenvolvemento de habilidades e destrezas motrices básicas: desprazamentos, xiros, saltos, manexo de obxectos.</p>
<p align="center">BENXAMÍN (9-10 ANOS) INICIACIÓN ÁS HABILIDADES ESPECÍFICAS</p> <p>A partir desta etapa o traballo que se realiza considera ao Baloncesto como un fin en si mesmo, aínda que siga sendo un medio para desenvolver capacidades cognitivas, motrices e afectivas.</p> <p>Debemos seguir o traballo de habilidades e destrezas básicas mediante a súa aplicación ás situacións de xogo real.</p> <p>Aproveitar que o neno comeza a entender que existen uns intereses colectivos nos que ten que colaborar.</p>	<p align="center">ALEVÍN (11-12ANOS) DESENVOLVEMENTO DAS DISTINTAS HABILIDADES PROPIAS DO BALONCESTO</p> <p>A través do emprego de modelos activos, realizar un traballo de táctica de Baloncesto como base dunha futura especialización na técnica.</p> <p>Maior especificidade no traballo técnico cando os nenos e nenas saiban para que poden utilizar esa técnica no xogo.</p> <p>Aínda que se debe seguir expondo a aprendizaxe de forma global, os nenos e as nenas comezan a estar capacitados para entender correccións analíticas.</p>
<p align="center">INFANTIL (13-14 ANOS) EXPLORACIÓN E PRÁCTICA DE ACTIVIDADES DE BALONCESTO</p> <p>Aprendizaxe de esquemas de execución específicos da técnica do Baloncesto.</p> <p>Necesidade dun traballo de desenvolvemento de capacidades coordinativas para adaptar os movementos ás súas novas dimensións corporais.</p> <p>Traballo relacionado coa atención selectiva, a través da percepción de estímulos relevantes de cada tarefa.</p>	<p align="center">CADETE (15-16ANOS) UTILIZACIÓN DE FORMA MÁIS VARIADA E EFICAZ DAS HABILIDADES PROPIAS DO BALONCESTO NO XOGO REAL</p> <p>Orientar a práctica do Baloncesto cara á ocupación adecuada do tempo de lecer ou cara a unha maior especialización para os mozos que queiran continuar nesta liña.</p> <p>Desenvolvemento de tarefas que atendan a toda a cadea motriz, centrándose nas estratexias de decisión.</p> <p>Grazas a unha maior atención podemos traballar con tarefas complexas tanto tácticas como técnicas.</p>

Cadro 2. Directrices de traballo en cada unha das Etapas fixadas na Guía Didáctica das Escolas de Baloncesto da Fundación Real Madrid.

- No apartado *Que queremos conseguir nesta etapa?* Expóñense unhas liñas moi xerais do que se entende que debe desenvolverse prioritariamente en cada unha das categorías.
- En *A ter en conta*, intentamos dar unhas directrices ás que debe axustarse o traballo, atendendo ás capacidades dos xogadores e xogadoras da etapa.
- No apartado *Características dos nenos e nenas desta etapa*, anótanse os aspectos fundamentais do desenvolvemento dos xogadores, relacionados co desenvolvemento biolóxico e motor, o psicolóxico e intelectual e o afectivo e social.
- A partir destes tres apartados propóñense os *Obxectivos específicos da etapa* e os *Contidos específicos da etapa*: biolóxicos, tácticos, técnicos, normativos e afectivos.
- Remátase o traballo das etapas cunha *Proposta de actividades* que facilita aos adestradores a elaboración das sesións. Finalmente recóllese na Guía didáctica unha bibliografía que pode ser referente para os adestradores e adestradoras.
- A continuación, a modo de exemplo presentamos un exemplo dos obxectivos tácticos de ataque das categorías benxamín e alevín.

BENXAMÍN Obxectivos tácticos

Avanzar a canastra

- Progresar cara a canastra valorando as posibles opcións: botar ou pasar.
- Progresar cara o aro empregando axeitadamente desprazamentos e paradas en función da acción do contrario.
- Identificar a posición da defensa e ser capaz de superala achegándose cara a canastra.
- Percibir onde está situado o defensor e a canastra para resolver correctamente as situacións propostas.
- Recoñecer se hai outro compañeiro mellor situado para poder pasarlle.
- Valorar a finta ao xogador que defende como oportunidade para poder superarlle.

ALEVÍN Obxectivos tácticos

Avanzar a canastra

- Experimentar a resolución de situacións de 1x1 desde distintos lugares do campo (campo de defensa e de ataque), limitando algúns aspectos.
- Mellorar a progresión cara o aro cando non hai defensor.
- Progresar cara o aro cun defensor próximo.
 - A defensa non actúa á máxima intensidade.
 - Invitando al xogador con balón que realice tiros o penetracións desde una posición concreta.
- Coñecer e seleccionar, o atacante sen balón, as distintas posibilidades de alonxarse do defensor para recibir o balón.
- Crear perigo o atacante que non ten balón ao seu defensor, coa realización de cambios de ritmo, de dirección e fintas.
- Progresar cara o aro en colaboración con outro compañeiro, mediante bote e pases, en situacións de superioridade numérica de 2x1 e 3x2.
- Progresar cara o aro en colaboración con outro compañeiro, mediante bote e pases, en situacións de igualdade numérica (2x2 e 3x3).
- Empregar distintos tipos de pases en función da situación dos compañeiros e a proximidade dos defensores.
- Acadar a sincronización co compañeiro para non interferir a acción entre un e o outro.
- Aplicar ante un defensor próximo as fintas máis axeitadas para conseguir avanzar.

Manter o balón

- Ser capaz de conservar o balón sen perdelo.
- Recoñecer a proximidade dun defensor e empregar o bote e o corpo para protexer o balón.
- Ante a proximidade dun defensor, comprobar se pode pasar a outro compañeiro.

Manter o balón

- Captar as accións do defensor para evitar o roubo do balón.
- Mellorar a capacidade de conservar o balón ata percibir a situación e tomar unha decisión idónea en función da situación do xogo:
 - Manter o balón botando.
 - Apoiarse nun compañeiro, pasándolle.

Acadar o obxectivo

- Aprender a seleccionar distintos tipos de lanzamento a canastra sen oposición.
- Experimentar a resolución de situacións de 1x1 en situacións próximas á canastra.
 - Limitando a capacidade defensiva
 - Familiarizando ao xogador a elixir a opción táctica e o recurso técnico máis axeitado, así como o intre de realizalo para lograr vantaxe sobre o defensor e poder lanzar a canastra.
- Coñecer as posibilidades que ofrecen as situacións de vantaxe numérica.
- Decidir as solucións máis axeitadas para resolver situacións de 2x1, desde o medio campo e preto da canastra.
- Concienciarse da importancia que ten o lanzar á canastra aínda que se falle.

Acadar o obxectivo

- Aplicar as entradas a canastra máis idóneas para anular a acción defensiva.
- Incrementar as capacidades de percepción e decisión, para acadar unha canastra nunha situación de 1x1.
- Mellorar as capacidades de percepción e decisión para conseguir unha canastra en situacións de 2x1.
- Analizar a situación para coordinar as accións co compañeiro e non interferir no lanzamento a canastra.
- Valorar as posibilidades do tiro libre.
- Analizar e interpretar as situacións de xogo xeradas en un 2x2 e empregar os recursos máis adecuados para resolver estas accións.
- Coñecer e seleccionar a finta apropiada para conseguir el obxectivo. Coñecer a opción de rebote.

8.- Avaliación sobre o desenvolvemento da Escola de Baloncesto nos primeiros cursos.

8.1. Respecto da selección do profesorado e a súa formación

- Consideramos acertados os criterios para seleccionar o equipo de adestradores e adestradoras nas Escolas. Deste xeito, mantívose un nivel de calidade axeitado para desenvolver o ensino do Baloncesto acorde coa importancia que a Fundación outorga ao profesorado.
- A formación do profesorado sempre é mellorable, pero houbo unha gran sensibilidade por incrementar o coñecemento e motivación dos adestradores e adestradoras.

8.2. Deseño e elaboración de programacións

- Existiron problemas na elaboración das programacións. As dificultades estiveron relacionadas coa práctica docente (organización, información inicial e coñecemento dos resultados) e coa utilización da metodoloxía proposta.
- A formación previa dos profesores e profesoras da Escolas de Baloncesto e as súas experiencias de cando foron xogadores e xogadoras, puideron influír nas súas formulacións e perspectivas como adestradores e adestradoras. As cuestións expostas foron do tipo *“que ocorre cando hai que basearse nun modelo centrado na táctica?”* Nalgúns casos era algo novo, totalmente diferente a aquilo que viviran e experimentaran.

A comprensión do modelo de ensino proposto, a nivel teórico non entrañou demasiada dificultade, pero xurdiron os problemas ao levalo á práctica; implicaba necesariamente un cambio de todos os esquemas que se tiñan previamente. Había que ter presente en todo momento que as tarefas que se expuxesen debían ser significativas para as persoas ás que ían dirixidas. Esixía máis reflexión por parte do profesor na toma de decisións. Había que anticiparse ás posibles respostas dos nenos e nenas ante os problemas que se lles expuña e deseñar as preguntas que se lles faría para guiarlles na aprendizaxe, na solución deses problemas. Algúns dos interrogantes que xurdiron nos adestradores e adestradoras foron os seguintes: a) Como coordinar os obxectivos tácticos cos técnicos e os regulamentarios para que sexan significativos e teñan unha coherencia durante todo o proceso? b) Que tipo de tarefas propor?, como expoñelas para favorecer a comprensión?, como levar a cabo o descubrimento dos principios tácticos?, como orientar a reflexión sobre a práctica cos nenos e nenas?. c) Como expor a avaliación das aprendizaxes e do proceso?.

- Outro dos problemas que encontramos foi coa elaboración dos programas. Concretar os obxectivos nas distintas etapas, e ir introducindo os contidos tanto técnicos como tácticos relacionándoos e que estean conectados cos regulamentarios, para que teñan coherencia durante todo o proceso, non foi tarefa fácil. Nalgúns casos non se conseguiu. Tamén foi difícil, nalgúns momentos, levar a cabo os obxectivos de carácter afectivo e biolóxico.
- O desenvolvemento das sesións na cancha de baloncesto tamén tivo algún problema, que nalgúns casos estaban relacionados coa falta de experiencia e a inseguridade que isto provocaba.
- Atopamos certos problemas ao expornos como avaliar as aprendizaxes tácticas adquiridas, xa que as aprendizaxes técnicas permiten empregar unhas condutas máis observables. As dificultades estaban relacionadas con que tipo de actividades de avaliación deseñar, como rexistrar as condutas a observar, etc.
- Os problemas expostos intentáronse liquidar desde a coordinación técnica, colaborando co profesorado, revisando as súas programacións, contrastando opinións duns e outros profesores, realizando observacións sistemáticas das súas clases, orientando e guiando na posta en práctica do modelo, suxerindo melloras na práctica como docentes e recomendando material bibliográfico.
- As correccións e orientacións serviron de guía e axuda, nunca cunha actitude sancionadora, sendo ben acollidas polos profesores e entendidas como unha forma de mellorar a calidade do proceso de ensino e aprendizaxe, sen esquecer que os nenos e as nenas son os verdadeiros protagonistas das Escolas de Baloncesto.

8.3. Grupos e equipos das Escolas

- Os grupos establecéronse en función da idade e non do nivel de destreza. Isto levounos a que os grupos, nalgúns casos, fosen bastante heteroxéneos, o que dificultou o deseño e desenvolvemento das sesións ao intentar ter en conta a cada alumno para poder levar a cabo un ensino o máis individualizado posible.
- Nalgúns grupos a diferenza de idade puido variar ata en tres anos, sobre todo nas primeiras etapas. Nestes grupos a diferenza no nivel de habilidade era moi notable. Isto provocou que existisen diferenzas motivacionais entre uns e outros.
- Tamén nas últimas etapas (infantís e cadetes), os intereses e motivacións foron variados. Ao ser unha actividade voluntaria, cada un decide asistir ás Escolas de Baloncesto por distintos motivos, pero principalmente podemos

resumilos en dous: realizar actividade física como forma de relación social ou mellorar e perfeccionarse no deporte do Baloncesto. Este foi un elemento que o profesorado tivo que ter en conta para poder incentivar a aqueles que non se atopaban tan estimulados polas tarefas expostas en cada un dos seus grupos.

8.4. Instalacións e material

Nalgún caso as dificultades atopáronse co material de tipo fixo, xa sexan canastras ou instalacións, debido a que non eran as adecuadas para a idade.

Bibliografía

- Alexander, K. e Penney, D. (2005). Teaching under the influence: feeding Games for Understanding into the Sport Education development-refinement cycle. *Physical Education and Sport Pedagogy: 10*(3) pp. 287-301.
- Bayer, C. (1986): *La enseñanza de los juegos deportivos colectivos*. Barcelona: Hispano Europea.
- Cárdenas, D. (2001): "Mejora de la capacidad táctica individual a través del descubrimiento guiado". *Clinic*, 53, p. 18-25.
- Cárdenas, D. e Pintor, D. (2001). La iniciación al baloncesto en el medio escolar. En F. Ruiz, A. García e A. J. Casimiro (Eds.), *La iniciación deportiva basada en los deportes colectivos*. Madrid: Gymnos.
- Carrillo, A., Rodríguez, López D, e Lozano, A. (2002). Mapa cronológico y evolutivo de una escuela de baloncesto. *Clinic*, 56. pp. 13-17.
- Castejón, F. J. e López, V. (2003). El tratamiento de la táctica en la enseñanza del baloncesto. En A. López, C. Jiménez e R. Aguado (Eds.), *Curso de didáctica del baloncesto en las etapas de iniciación* (pp. 210-221). Madrid.
- Castejón, F. J., Giménez, F. J., Jiménez, F. e López, V. (2003). *Iniciación deportiva. La enseñanza y el aprendizaje comprensivo en el deporte*. Sevilla: Wanceulen.
- Coll, C. et alt. (1993). *El constructivismo en el aula*. Barcelona: Grao.
- Giménez, F.J. (2003). *La formación del entrenador en la iniciación al baloncesto*. Sevilla: Wanceulen.
- Gréhaigne, J. F., Wallian, N. Y Godbout, P. (2005). Tactical-decision learning model and students' practices. *Physical Education and Sport Pedagogy: 10*(3) pp. 255-269.
- Jiménez, A.C., López, A. e Aguado, R. (2003). Una propuesta para el desarrollo del baloncesto en las Escuelas de Baloncesto de la Fundación Real Madrid. Curso de Didáctica del Baloncesto en las Etapas de Iniciación. Madrid: Las autoras.
- López, a. Jiménez, A.C. e Aguado, R. (2002) *Guía didáctica del Baloncesto*. Madrid: Fundación Real Madrid. (Documento inédito).
- Ortega, G. (2007). Aportaciones para la formación del profesorado en la iniciación al baloncesto: perspectiva profesional (Escuelas de baloncesto de la Fundación Real Madrid). En A.C. Jiménez e G. Ortega (eds). *Baloncesto en la Iniciación*. Sevilla: Wanceulen. pp. 95-122.
- Tavares, F. (2002). Processos cognitivos e a performance no basquetebol. Elementos para a análise do comportamento de decisao táctica, do conhecimento do jogo e da execucao das açoes defensivas no jovem jogador. En S. J.

Ibáñez e M. Macías (Eds.), *Novos horizontes para o treino do basquetebol* (pp. 155-178). Cruz Quebrada: Facultad de Motricidade Humana.